
ЗБАЛАНСОВАНЕ ВИКОРИСТАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ, ЩО ПОСТРАЖДАЛИ ВНАСЛІДОК БОЙОВИХ ДІЙ В УКРАЇНІ, ЯК ПЕРЕДУМОВА СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Н.М. БАВРОВСЬКА,

кандидат економічних наук, доцент

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Email: bavrovska_n@nubip.edu.ua

ORCID: 0000-0002-2343-3007

А.О. КОШЕЛЬ,

доктор економічних наук, доцент

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Email: koshel_a@nubip.edu.ua

ORCID: 0000-0001-9032-1622

О.В. ТИХЕНКО,

кандидат сільськогосподарських наук, доцент

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Email: tykhenko_o@nubip.edu.ua

ORCID: 0000-0001-9271-434X

Анотація. Питання забезпечення сталого розвитку людства сьогодні визнається однією з найбільш актуальних проблем, яка стоїть перед суспільством. Стаття присвячена узагальненню особливостей розвитку сталого землекористування та, визначенню основних проблем сталого використання земель сільськогосподарського призначення в Україні в період Євроінтеграції, реформ місцевого самоврядування в країні, воєнного стану та повоєнного відновлення. В роботі виділені основні принципи та цілі збалансованого землекористування відповідно до концепції сталого розвитку. На думку авторів практична реалізація концепції збалансованого землекористування потребує визначення пріоритетів використання сільськогосподарських земель, і перш за все екологічних. Зазначено, що в Україні стан земельних ресурсів характеризувався як напружений, через нераціональне використання земельно-ресурсного потенціалу держави, надмірну розораність та деградацією земель. Автори зазначають, що в останні десятиріччя в Україні розвивалось органічне сільське господарство, однак внаслідок повномасштабної російської агресії проти України у 2022 р. питання органічного виробництва в Україні відійшло на другий план. Найгострішими з екологічних проблем є розвиток деградаційних проце-

сів на орних землях України, що спричиняє замінування територій, утворення вирв від обстрілів, зсув ґрунту. Запропоновані пріоритетні напрямки розвитку збалансованого землекористування в Україні, які дозволить перейти до моделі сталого розвитку.

Ключові слова: сталий розвиток, збалансоване землекористування, цілі, індикатори, охорона земель, сільськогосподарські землі, повоєнне відновлення

Постановка проблеми

Земельні ресурси виступаючи стратегічним ресурсом відіграють особливу роль в економічному розвитку будь-якої держави. Документом Саміту ООН зі сталого розвитку «Перетворення нашого світу: порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року» визначено пріоритети сучасної екологічної політики усього цивілізованого світу [1], в якому для ЦСР 15 «збереженні життя на суші» визначено 12 цілей та 14 індикаторів, в тому числі одним із пріоритетних напрямків сталого розвитку є забезпечення раціонального та збалансованого використання земельних ресурсів. Екологічний компонент сталого розвитку відноситься до аспектів розвитку, які зосереджені на захисті та зміцненні навколишнього середовища, одночасно сприяючи соціальному та економічному добробуту. Це передбачає прийняття практик, які збалансовують потреби сьогодення, забезпечуючи здатність майбутнім поколінням задовольняти власні потреби [2].

Земельні ресурси виступаючи складовою частиною екосистеми – єдиного природного комплексу, який утворений живими організмами й середовищем їх існування потребують концепція сталого землекористування та збалансованого використання земельних ресурсів [3]. В Законі України «Про землеустрій» поняття

стале землекористуванням трактується як «використання земель, що визначається тривалим користуванням земельною ділянкою без зміни її цільового призначення, погіршення її якісних характеристик та забезпечує оптимальні параметри екологічних і соціально-економічних функцій територій» [4]. Головними цілями розвитку збалансованого використання земельних ресурсів є гармонійне поєднання економічних потреб суспільства з ефективним та раціональним використання земельних ресурсів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Вагомий внесок у вирішення проблем та обґрунтування перспектив сталого розвитку в Україні зробили вітчизняні вчені, серед яких Б.М. Данилишин, С.І. Дорогунцов, А. Г. Тихонов [5-7]. Теоретичні та практичні аспекти сталого землекористування досліджувалися в наукових працях М.С. Богіри, О.І. Гуторова, Д.С. Добряка, О.І. Котикової, А.Я. Сохничка, В.М. Третяк та інші [8-10]. Вивчення праць зарубіжних та вітчизняних вчених доводить актуальність пошуку нової парадигми сталого землекористування, що актуалізується загостренням екологічних проблем в період воєнного стану та повоєнного відновлення.

Метою статті є дослідження особливостей розвитку сталого (зба-

лансованого) землекористування з визначенням основних проблем використання земель сільськогосподарського призначення в Україні в період Євроінтеграції, реформ місцевого самоврядування в країні, воєнного стану та повоєнного відновлення.

Матеріали і методи наукового дослідження

Під час проведення дослідження інформаційною базою слугували офіційні статистичні дані України, дані світового банку, дані ООН. Застосовано методи загального аналізу, систематизації, абстрактно-логічний та інші методи досліджень залежно від їх завдань.

Результати дослідження та їх обговорення

Україна завдяки природним ресурсам, географічному положенню, якості людського капіталу та потужному потенціалу екосистемного, ландшафтного та видового різноманіття мала всі можливості для стрімкого еконо-

мічного зростання держави. Однак аналізуючи довоєнний стан земельних ресурсів, можна відзначити, що в переважній частині України він «характеризувався як напружений, а подекуди кризовий, з тенденцією до погіршення, що суттєво ускладнювало соціально-економічний розвиток України та її регіонів і негативно впливала на ландшафтне та біологічне різноманіття, здоров'я і умови проживання населення» [11]. Основною причиною такого становища можна вважати: нераціональне використання земельно-ресурсного потенціалу держави, при цьому погіршується якісний стан та знижується продуктивність земель, відсутність єдиної державної системи з охорони земель [12]. Питання пов'язані з надмірною розораністю та деградацією ґрунтів є пріоритетними, оскільки Україна вважається однією з найбільш розораних країн світу.

Визначені в рамках Цілі 15[1] індикатори сформульовані за принципом перетворення орних земель на сільськогосподарські угіддя екстенсивного використання (сіножаті, па-

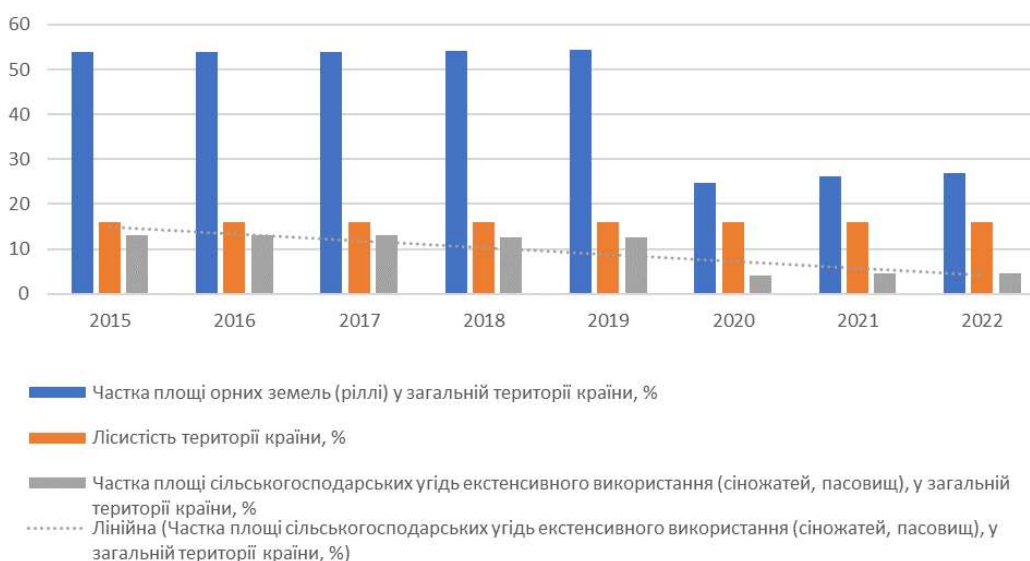

Рис. 1. Динаміка індикаторів площі ріллі та еколого-стабілізуючих угідь [13]

совища). Однак важливо відзначити, що в Україні достатньо висока сільськогосподарська освоєність земель – 56 %, з них більшу половину розорано (54% рілля), а лісистість становить 15,9% (рис. 1). Негативною також є динаміка індикаторів площі ріллі та еколого-стабілізуючих угідь, а також їхні частки у загальній площі території країни. З 2015 по 2019 рік площа орних земель в Україні збільшилась з 32541,3 тис. га до 32756 тис. га, а площі сільськогосподарських угідь екстенсивного використання відповідно зменшилися з 7840,5 тис. га до 7534,2 тис. га. Дану тенденцію можна охарактеризувати насамперед економічного характеру чинниками: в першу чергу це зростання аграрного бізнесу в Україні та необхідністю вдосконалювати економічні механізми стимулювання охорони земель, відтворення родючості ґрунтів. З 2020 по 2022 рік площі ріллі та еколого-стабілізуючих угідь (рис. 1) подані за даними відомостей, які внесені до Державного земельного кадастру [14].

Цілі сталого розвитку [1] охоплюють три основні аспекти сталого розвитку - економічне зростання, соціальну інтеграцію та охорону навколишнього середовища. Органічне виробництво пов'язане з сільським господарством та згадується в огляді в контексті виконання трьох цілей:

«Ціль 2. Подолання голоду, досягнення продовольчої безпеки, поліпшення харчування і сприяння сталому розвитку сільського господарства.

Ціль 12. Забезпечення переходу до раціональних моделей споживання і виробництва.

Ціль 15. Захист та відновлення екосистем суші та сприяння їх раціональному використанню, раціо-

нальне лісокористування, боротьба з опустелюванням, припинення і повернення назад процесу деградації земель та зупинка процесу втрати біорізноманіття.»

В розвинених країнах органічне сільське господарство є досить популярним, оскільки має низку суттєвих переваг для споживачів, виробників та довкілля. Завдяки географічному положенню, близькості до потенційних міжнародних покупців та поширеним родючим чорноземам Україна має також сприятливі умови для органічного сільського господарства.

В Україні з 2011 по 2021 рік загальна площа сільськогосподарських земель з органічним статусом збільшилася з 270 320 га до 422 299 га (з 0,65 до 1,02 % від загальної площі земель сільськогосподарського призначення України) (рис. 2). [15] В 2017 році Україна зайняла 20-те місце серед країн за площею органічних сільськогосподарських земель, серед яких і землі перехідного періоду. [16] За площею сільськогосподарських органічних земель в Україні лідирували чотири області — Одеська (102 238 га), Херсонська (75 866 га), Дніпропетровська (37 075 га) та Житомирська (31 576 га). [17]

З 2021 році Україна [18] визначила засади щодо органічного виробництва та експорту органічної продукції, відповідно до яких індикаторами стратегії сталого розвитку планується досягти показника площі земель з органічним статусом не менш як 3% загальної площі сільськогосподарських угідь України, що становить приблизно 1,3 млн га. Однак загальна площа сільськогосподарських угідь, зайнятих під органічним виробництвом вже станом на 31.12.2022 року склала 263 619 га (0,6% від загальної

Рис. 2. Динаміка площі земель з органічним статусом [15]

площі земель сільськогосподарського призначення України) [19], оскільки питання органічного виробництва в Україні відійшло на другий план.

Внаслідок повномасштабної російської агресії проти України сотні тисяч гектарів ріллі стали заміновані та пошкоджені вибухами боєприпасів, також значні площі сільськогосподарських угідь сходу та півдня України стали забрудненими. «Станом на травень 2023 року площа замінованих полів становила 8 млн га, з яких 6 млн га – на тимчасово окупованих територіях, а 2 млн га – на звільнених територіях. Для розмінування усієї території України потрібно до 30 років» [20]. В Україні наразі не використовуються понад 5000 тис. га орних земель.

Для створення безпечного середовища використання сільськогосподарських земель за призначенням в 2023 році потребували обстеження та розмінування 470853 га земель, з яких 268600 га було обстежено [21]. Найбільша площа замінованих земель в Херсонській, Харківській Миколаївській, Донецькій областях

(табл. 1). В 2024 році згідно плану першочергового обстеження та в разі необхідності, очищенню та розмінуванню підлягають понад 512885 га сільськогосподарських угідь [22]. В першу чергу причиною довготривалої деградації довкілля є заміновані території, вирви утворені обстрілами, зсуви ґрунтів, що призводить до тотального забруднення, а також деградації сільськогосподарських земель.

Основними викликами, пов'язаними з відновленням екосистем та напрямками розвитку сталого землекористування в Україні України до 2030 року є: впровадження органічного сільського господарства, як невід'ємної частини національної політики сільського господарства та сільського розвитку; виведення з обігу деградованих земель з подальшою консервацією й відновлення екосистем при цьому створюючи дієві правові механізми; з метою консервації та подальшого відновлення природних ландшафтів впровадження державою викупу вражених війною сільськогосподарських земель; впро-

1. Площі повернення сільськогосподарських земель у господарську експлуатацію*

Область	Площі земель сільськогосподарського призначення, га			
	Потребують обстеження та розмінування (20.03.2023)	Обстежено (15.04.2023)	Очищено від ВНП (04.09.2023)	Потребують обстеження та розмінування (01.01.2024)
Дніпропетровська	2 645	2 645		6600
Донецька				12800
Запорізька	1 232	1 232		-
Київська	10 410		947	9400
Миколаївська	85 096		8 417	44000
Сумська	1 760			85
Харківська	159 020		49	190000
Херсонська	208 438		68 310	248000
Черкаська	885	885		-
Чернігівська	1 367		95	2000
Всього	470853	4762	77818	512885

*Складено на основі даних [21,22]

вадження в Україні законодавства щодо спрощення консервації земель та використання природо-орієнтованих рішень.

Висновки

Підсумовуючи вище викладене слід зазначити, що концепція сталого розвитку передбачає збереження навколишнього середовища та усіх видів ресурсів передбачаючи збалансованість економічного, екологічного та соціального векторів розвитку. Екологічна складова сталого розвитку визначає основну роль в процесі подальшого використання земельних ресурсів. Рациональне використання земельних ресурсів та охорони ґрунтів, а також розвиток органічного сільськогосподарства в комплексному поєднанні сприятиме інтеграції екологічних та кліматичних аспектів у розвиток сільських територій з урахуван-

ням українських реалій з дотримання міжнародного права щодо збалансованого землекористування в Україні.

Список використаної літератури

1. Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року. URL: <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/library/sustainable-development-report/the-2030-agenda-for-sustainable-development.html>
2. Максименко І.А. Екологізація економічної діяльності на етапі постіндустріального розвитку. Збірник наукових праць Державної податкової служби України. Національний університет державної податкової служби України. Ірпінь. 2012. № 1. С. 46.
3. Мельничук Л.С. Проблеми сталого та раціонального землекористування в Україні. Глобальні та національні проблеми економіки. Вип. 2. 2014. С. 910. URL: <http://>

- global-national.in.ua/archive/2-2014/188.pdf
4. Про землеустрій: Закон України від 22 травня 2003 року № 858-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/858-15#Text>
5. Данилишин Б.М. Природо-ресурсний потенціал сталого розвитку. Київ: РВПС, 1999. 716 с.
6. Дорогунцов С., Ральчук О. Сталий розвиток — цивілізаційний діалог природи і культури. Вісник Національної академії наук України. 2001. № 10. — С. 16–32. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnanu_2001_10_4.
7. Тихонов А.Г., Гребенюк Н.В., Тихоненко О.В., Феденко В.П. Наукові засади сталого розвитку землекористування: принципи, індикація, показники. *Землевпорядкування*. 2002. №2. С.13.
8. Богіра М.С. Землекористування в ринкових умовах: еколого економічний аспект: монографія. Львів: ЛНАУ, 2008. 225 с
9. Третяк А.М., Третяк В.М., Трофименко П.І., Прядка Т.М., Трофименко Н.В. Стале (збалансоване) землекористування: понятійний базис та методологія інституціалізації. *Агросвіт*. 2021. № 24. С. 11- 22.
10. Котикова О.І. Методологічні та методичні основи комплексної оцінки сталого розвитку сільськогосподарського землекористування. Сборник научных трудов SWorld. Вип. 2. Т. 20. Одесса: Купrienko, 2012. С. 85-94.
11. Bavrovskaya N. Екологічні аспекти раціонального використання та охорони земель. *Землеустрій, кадастр і моніторинг земель*, [S.l.], n. 4, 2022, p. 82-88 doi: <http://dx.doi.org/10.31548/zemleustriy2022.04.08>
12. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року: Закон України від 28 лютого 2019 р. No 2697-VIII. Відомості Верховної Ради, 2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text>
13. https://ukrstat.gov.ua/csr_prezent/2020/ukr/st_rozv/metadata/15/15.htm
14. Звіт щодо виконання Цілі Сталого Розвитку 15 (“Збереження екосистем суші”) в Україні. URL: https://uncg.org.ua/wp-content/uploads/2023/07/15_ukraine_ukr.pdf
15. Statistics.FiBL.org/ URL: <https://statistics.fibl.org/visuals/africa.html>
16. Україна потрапила у ТОП-20 країн за площею органічних земель. URL: <https://agropolit.com/news/7646-ukrayina-potrapila-u-top-20-krayin-zaploscheyu-organichnih-zemel>
17. Презентовано мапу органічної продукції України. URL: <https://agropolit.com/news/7598-prezentovano-mapu-organichnoyi-produktsiyi-ukrayini>
18. Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 03.03.2021 № 179. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-%D0%BF#Text>
19. Органічне виробництво в Україні. URL: <https://minagro.gov.ua/napryamki/organichne-virobnictvo/organichne-virobnictvo-v-ukrayini>
20. Звіт про стратегічну екологічну оцінку Державної стратегії регіонального розвитку на 2021 – 2027 роки. URL: [https://mtu.gov.ua/files/__Report%20SEA%20SSRD-2027%20v.2%20\(4\).pdf](https://mtu.gov.ua/files/__Report%20SEA%20SSRD-2027%20v.2%20(4).pdf)
21. Схвалено план гуманітарного розмінування сільгоспземель у 9 регіонах України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/skhvaleno-plan-humanitarnohorozminuvannia-silhospszemel-u-9-rehionakh-ukrainy>
22. Тепер наш орієнтир – повернути в економічне використання понад 512 тисяч гектарів земель сільгосппризначення. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/teper-nash-oriiientyr->

povernuty-v-ekonomichne-vykorystannia-ponad-512-tysiach-hektariv-zemel-silhosppryznachennia-iuliia-svyrydenko

References

1. Peretvorennia nashoho svitu: Poriadok denniyi u sferi staloho rozvytku do 2030 roku [Transforming Our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development]. Available at: <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/library/sustainable-development-report/the-2030-agenda-for-sustainable-development.html>
2. Maksymenko, I. (2012). Ekolohizatsiia ekonomichnoi diialnosti na etapi postindustrialnogo rozvytku [Greening of economic activity at the stage of post-industrial development]. Collection of scientific works of the State Tax Service of Ukraine. National University of the State Tax Service of Ukraine. № 1. Irpin. p. 46.
3. Melnychuk, L. (2014). Problemy staloho ta ratsionalnogo zemlekorystuvannia v Ukraini [Problems of sustainable and rational land use in Ukraine]. Available at: <http://global-national.in.ua/archive/2-2014/188.pdf>
4. Zakon Ukrainy «Pro zemleustrii» [A law of Ukraine is «On Land Management»]. (2003, May 22). Official Web-Portal of the Parliament of Ukraine. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/858-15?lang=en#Text>.
5. Danylyshyn, B. (1999). Pryrodo-resursnyi potentsial staloho rozvytku [Natural resource potential of sustainable development]. Kyiv: RVPS. 716.
6. Dorohuntsov, S., Ralchuk, O. (2001). Stalyi rozvytok — tsyvilizatsiinyi dialoh pryrody i kultury [Sustainable development is a civilizational dialogue between nature and culture]. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnanu_2001_10_4.
7. Tykhonov, A., Hrebenuk, N., Tykhonenko, O., Fedenko, V. (2002). Naukovi zasady staloho rozvytku zemlekorystuvannia: pryntsyipy, indykatsiia, pokaznyky [Scientific principles of sustainable development of land use: principles, indication, indicators]. *Zemlevporiadkuvannia*. №2. p.13.
8. Bohira, M. (2008). Zemlekorystuvannia v rynkovykh umovakh: ekoloho ekonomichnyi aspekt [Land use in market conditions: ecological and economic aspect]. monohrafiia Lviv: LNAU,. 225.
9. Tretiak, A., Tretiak, V., Trofymenko, P., Priadka, T., Trofymenko, N. (2021). Stale (zbalansovane) zemlekorystuvannia: poniatynnyi bazys ta metodolohiia instytutsoholizatsii [Sustainable (balanced) land use: conceptual basis and institutionalization methodology]. *Ahrosvit*. № 24. 11—22.
10. Kotykova, O. (2012). Metodolohichni ta metodychni osnovy kompleksnoi otsinky staloho rozvytku silskohospodarskoho zemlekorystuvannia [Methodological and methodical bases of comprehensive assessment of sustainable development of agricultural land use]. Collection of scientific works SWorld. № 2. T. 20. Odessa: Kupryenko. 85—94.
11. Bavrovska, N. (2022). Ekolohichni aspekty ratsionalnogo vykorystannia ta okhorony zemel [Environmental aspects of rational use and protection of lands]. *Zemleustrii, kadastr i monitorynh zemel*, n. 4, p. 82-88 doi: <http://dx.doi.org/10.31548/zemleustriy2022.04.08>
12. Zakon Ukrainy «Pro Osnovni zasady (stratehiiu) derzhavnoi ekolohichnoi polityky Ukrainy na period do 2030 roku» [A law of Ukraine is «On the Key Principles (Strategy) of the State Environmental Policy of Ukraine for the Period till 2030»] (2019, February 28). Official Web-Portal of the Parliament of Ukraine. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text>
13. Available at https://ukrstat.gov.ua/csr_prezent/2020/ukr/st_rozv/metadadata/15/15.htm

14. Zvit shchodo vykonannya Tsili Staloho Rozvytku 15 ("Zberezhennia ekosystem su-shi") v Ukraini. [Report on the implementation of Sustainable Development Goal 15 ("Conservation of terrestrial ecosystems") in Ukraine.]. Available at: https://uncg.org.ua/wp-content/uploads/2023/07/15_ukraine_ukr.pdf
15. Statistics.FiBL.org/ Available at: <https://statistics.fibl.org/visuals/africa.html>
16. Ukraina potrapyla u TOP-20 krain za ploshcheiu orhanichnykh zemel [Ukraine is in the TOP-20 countries in terms of organic land area]. Available at: <https://agropolit.com/news/7646-ukrayina-potrapi-la-u-top-20-krayin-za-ploshcheyu-organich-nih-zemel>
17. Prezentovano mapu orhanichnoi produkt-sii Ukrainy [The map of organic products of Ukraine was presented]. Available at: <https://agropolit.com/news/7598-prezentovano-mapu-organichnoyi-produktsi-yi-ukrayini>
18. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy «Pro zatverdzhennia Natsionalnoi ekonomichnoi stratehii na period do 2030 roku» [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine «On Approval of the National Economic Strategy for the Period up to 2030»] (2021, March 3). Official Web-Portal of the Parliament of Ukraine. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-%D0%BF#Text>
19. Orhanichne vyrobnytstvo v Ukraini [Organic production in Ukraine]. Available at: <https://minagro.gov.ua/napryamki/organichne-virobnictvo/organichne-virobnictvo-v-ukrayini>
20. Zvit pro stratehichnu ekolohichnu otsinku Derzhavnoi stratehii rehionalnoho rozvytku na 2021 – 2027 roky [Report on the strategic environmental assessment of the State Regional Development Strategy for 2021-2027]. Available at: [https://mtu.gov.ua/files/___Report%20SEA%20SSRD-2027%20v.2%20\(4\).pdf](https://mtu.gov.ua/files/___Report%20SEA%20SSRD-2027%20v.2%20(4).pdf)
21. Skhvaleno plan humanitarnoho rozminuvannia silhospzemel u 9 rehionakh Ukrainy [The plan for humanitarian demining of agricultural lands in 9 regions of Ukraine was approved]. Available at: <https://www.kmu.gov.ua/news/skhvaleno-plan-humanitarnoho-rozminuvannia-silhospzemel-u-9-rehionakh-ukrainy>
22. Teper nash oriientyr – povernuty v ekonomichne vykorystannia ponad 512 tysiach hektariv zemel silhosppryznachennia [Now our goal is to return more than 512 thousand hectares of agricultural land to economic use]. Available at <https://www.kmu.gov.ua/news/teper-nash-oriientyr-povernuty-v-ekonomichne-vykorystannia-ponad-512-ty-siach-hektariv-zemel-silhosppryznachennia-iuliia-svyrydenko>

Bavrovska N., Koshel A., Tykhenko O.

BALANCED USE OF AGRICULTURAL LAND AFFECTED BY WAR IN UKRAINE AS A PREREQUISITE FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT

LAND MANAGEMENT, CADASTRE AND LAND MONITORING 1'24: 49-58.

<http://dx.doi.org/10.31548/zemleustriy2024.01.04>

Abstract. The issue of ensuring the sustainable development of humanity is recognized as one of the most urgent problems facing society today. The article is devoted to the generalization of the features of the development of sustainable land use and the definition of the main problems of the sustainable use of agricultural land in Ukraine during the period of European integration, reforms of local self-government in the country, martial law and post-war recovery. The work highlights the main principles and goals of sustainable land use, in accordance with the

concept of sustainable development. According to the authors, the practical implementation of the concept of sustainable land use requires determining the priorities of the use of agricultural land, and above all, ecological land. It was noted that the state of land resources in Ukraine was characterized as tense, due to the irrational use of the country's land resource potential, excessive plowing and land degradation. The authors note that organic agriculture has been developing in Ukraine in recent decades, but as a result of full-scale Russian aggression against Ukraine in 2022, the issue of organic production in Ukraine took a back seat. The most acute environmental problems are the development of degradation processes on the arable lands of Ukraine, which causes the mining of territories, the formation of craters from shelling, and landslides. Proposed priority areas of development of sustainable land use in Ukraine, which will allow transition to a model of sustainable development

Key words: *sustainable development, balanced land use, goals, indicators, land protection, agricultural land, post-war recovery.*
